

LIETUVIŲ ŽINYNAS

Wuerzburgas, 1945.X.25

Nr. 14.

LIETUVISKOS DRAUSMĖS IR TAKTO KLAUSIMU.

Vyriausiojo Amerikos kariuomenės vado įsakymu nuo stovyklų, kuriose gyvena lietuviai, pašalinti aptvėrimai, sargybos ir, iš viso, sušvelnintas stovyklų gyvenimo režimas.

Šią priemonę sveikina disciplonuoti ir dori lietuviai, nes anie suvaržymai teikė jiems kai kurių nepatogumų; be to, šitai neigiamai veikė juos ir moraliai. Džiaugiasi aptvėrimų bei sargybų nuėmimu ir nedrausmingas bei palaidas elementas manydamas, kad jam dabar "atėjo laisvė"; tokie žmonės mano, kad dabar, niekieno nekliudomi galės daryti tai, kas tik jiems patinka. Tačiau reikia pabrėžiamai pasakyti, kad čia tik paminėtas vyriausiosios karinės valdžios parėdymų šitokis aiškinimas yra, žinoma, klaidingas ir pavojingas.

Jei išvietovintieji žmonės dabar pradėta laisviau laikyti tai nereiškia, kad jie gali palaidžiau gyventi ir elgtis. Šis gražus karo valdžios žygis tik parodo, kad tėvynės netekusiems žmonėms teikiama daugiau pasitikėjimo ir kad laukiama, jog jie patys bus drausmingi ir iškrypusiam elementui neleis vykdyti veiksmų, kurie ir įstatymų yra draudžiami, ir kenkia visuomenės tvarkai bei garbei.

Karo valdžiai varžtus atleidus, mūsų visuomenės, Liet. Sąjungos skyrių, lietuvių komitetų ir policijos pareigūnų atsakingumas ne sumažėjo, bet padidėjo: tie veiksmai, kurie anksčiau laikyti nusikalstamais, ir toliau tokiais tebelaikomi; už jų darymą piliečiai ir toliau bus smerkiami bei peikiami; ateity žmonės turės drausminti ne spygliuotos vielos ar ginkluotos sargybos, bet veikiantieji įsakymai. Už drausmės ir orumo išlikimą atsakingi visų pirma patys piliečiai, paskui jų artimieji, pagaliau lietuviškų samburių komitetai ir policija. Jei mes patys nesugebėsime susitvarkyti, o lietuviškųjų įstaigų pareigūnai nesugebės savo piliečių sudrausminti, pasidarys neišvengiamas mūsų globėjų įsikišimas; galės būti pavartotos sankcijos nusikaltusiems ir gal but, ištisiems lietuvių samburiams ar net visai lietuviškajai visuomenei. Tada aiškiai pažymėta aukščiau paminėtame vyriausiojo karinių pajėgų vado įsakyme.

Kaip kiekvienoje tautoje, taip ir lietuvių tarpe atsiranda silpnavalių ir pairusių žmonių, kurie daro ir darys nusikalstamų veiksmų. Juos reikia sekti, drausminti, o nusikaltimui įvykus, juos bausti. Klaidinga yra manyti, kad nusikaltėlio nubaudimas kenkia lietuviams ar lietuvybei. Visų pirma protaujantis svetimšalis žino, kad kiekvienoje tautoje yra visokių žmonių, todėl jį negali stebinti faktas, kad kai kas iš lietuvių įvykdo nusikalstamą darbą. Jį stebintų ir darytų nepalankų įspūdį, jei lietuvių visuomenė užuot nusikaltėlius aiskinusi bei baudusi ir lietuviškųjų institucijų pareigūnai juos slėptų.

Antra vertus, nusikalstamųjų veiksmų neišaiškinimas ir nubaudimas demoralizuoja kitus: matydami švelnų elgesį su nusikaltėliais, į palaidumą bei pairimą palinkę žmonės (tokių mūsų tarpe vis delto pasitaiko) taip pat pradės daryti nusikaltimus. Griežtas ir kietas elgesys su jais lietuvybei ne pakenks, bet bus naudingas. Mes gyve-

-2-

name atsakomina meta ir randamės tarp svetimųjų, todėl iš savo piliečių mes turime daug reikalauti. Kitų tautų žmonėms visur ir visuomet mes turime būti mandagūs ir taktiški. Šis dėsniis turi būti taikomas visiems ir ypač mūsų globėjams-sąjungininkams. Jie mus išlaisvino, mus aprūpino maistu, mus globoja, sudaro sąlygas mūsų kultūrinei veiklai, sportui ir kitakam; dėlto jie turi teisės iš mūsų reikalauti dėkingumo ir takto. Savaimė suprantama, kad su išgelbėtoju ir globėju turi būti daug geriau elgiamasi, kaip su pašalietiu.

Lietuvių daugumas su kitų tautų žmonėmis elgiasi taip, kaip aukščiau nurodyta. Deja, taip daro ne visi ir ne visuomet. Jau kiek aukščiau kai kuriuose Vokietijos miestuose buvo įvykių, kurie pareikalavo iš sąjungininkų prieš nusikaltusius lietuvius tam tikrų sankcijų. Tas metė dėmę ant jų, bet ir ant tų miestų lietuvių, iš dalies ir ant visos lietuviškosios visuomenės. Netaktų, išsišokimų ir iš viso neleistinų veiksmy praėjusę savaitę padarė kai kurie jaunuoliai ir karstuoliai viename Bavarijos mieste prieš amerikiečių ir UNRRA-os pareigūnus, atseit, prieš savo globėjus ir sąjungininkus. Prieš išsišokėlius bei nedrausmingus lietuvius kariška valdžia pavartojo sankcijas: vieną jaunuolį padėjo 3-ims mėnesiams kalėjiman, kai kuriems lietuviams prigrasino ištrėmimu, o ant visos didelės stovyklos pakibo išsklaidymo pavojus. Jei priimti dėmesin tai, kad joje yra gražių švietimo bei kultūros įstaigų, reikės pasakyti, kad nedrausmingi ir netaktiški tos stovyklos piliečių elgesiai gali turėti visiems lietuviams skaudžių ir nemalonių pasekų. Tuo tarpu fiziškai nukentėjo tik vienas. Tačiau dėmė jau krito ant visos stovyklos, iš dalies ir ant visų lietuvių. Už įvykusius išsišokimus ir nedrausmingumą a sakingi ne tik tie piliečiai, kurie juo įvykdė, bet ir jų artimieji, kurie patarė ir kurstė tai daryti ir tos stovyklos pareigūnai, kurie nusikalstamų darbų neperspėjo ir išsišokėlių nesudraudė.

Žinoms, gali būti atsitikimų, kad ir mus globojantieji pareigūnai padaro netaktiškų, kartais net nusikalstamų darbų. Lietuvių Sąjungos valdyba aukščiausioje kariškose ir UNRRA-os centruose yra išaiškinusi procedūrą, kaip reikia reaguoti į tokias negeroves. Kas glaudžiai bendradarbiauja su mūsų centru ir to patarimais pasinaudojo, susilaukė gražių pasakų. Visokie užsispyrėliai ir nesugebantieji su kitais, ir ypač su kitų tautų žmonėmis tinkamai santykiuoti kentės patys; padarys jie žalos ir visai lietuviškajai visuomenei. Tokie turi būti smerkiami, eventualiai ir baudžiami.

Kaipo disciplonuotos, taktiškos ir išauklėtos tautos atstovai mes visur ir visuomet turime išlaikyti lietuviui derantį taktą ir orumą; tuo būdu mes palengvinsime savo, savo tautiečių Vokietijoje, gal būt, ir kenčiančių Tėvynėje brolių ir seserų kartų likimą.

NAUJAI PATVIRTINTAS LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBES FAKTAS

"Amerikiečių laikraštis vokiečių kalba" (taip jį pavadino gen. Eisenhoweris), vardu "Die neue Zeitung" š.m. spalio mėn. 18 d. išidėjo naują Europos žemėlapi, kurį jis yra paėmęs iš amerikiečių savaitraščio "Live". Tas žemėlapis iš viso yra įdomus, bet ypač mums lietuviams.

Lenkija žemėlapyje pažymėta labai didelė - nuo Oderio upės iki Cursono linijos rytuose. Prie jūros ji prieina visa savo ilga šiaurine riba. Gincijenomis teritorijomis pažymėtos Besarabija ir Bukovina. Dėl jų laikraštis "Live" raso, kad jas 1940 m. okupavo rusai;

apie jų ankesiją amerikiečiai ir britai nepasisako. Yra Europoje ir daugiau ginčijamų sričių: Triesto sritis, rudetų kraštas ir kt.

Visos Pabaltės valstybės parodytos kaip atskiros valstybės, į Sovietų, Rusiją neįjungtos. Nieko nepasakyta, kad jos ginčijamos.

Nedidelė Karaliaučiaus sritis parodyta, kaip priklausanti Sovietų Sąjungai. Ši sritis nuo Lietuvos atskirta. Kokio nors koridoriaus į Rusiją ši maža teritorija neturi ir yra lyg maža salelė.

Lietuvai priskirta Tilžės sritis. Į rytus nuo Lietuvos pažymėta Rusija, vadinasi, Vilniaus kraštas tenkijai nepriskirtas.

Aprašytasis faktas gana aiškiai parodo, kad mūsų nepriklausomybė nėra palaidota.

SPORTININKAI ŽIEMA ČIA PAT!

Mūsų sportinis jaunimas, parodė ištėmimą tiek daug organizacinių sugebėjimų, kad neįveikiant galima statyti pavyzdžiu visiems mūsų tremtiniams. Jie nepaisė nei sunkių gyvenimo sąlygų nei neiškaus rytojaus, tuoj, kur tik susiburė didesnis būrys sportininkų, griebėsi darbo ir tinkamai atstovaudavo Lietuvos sportui. Ypatinai gyvas sportinis darbas prasidėjo sąjungininkams "baigus" karą Europoje. Beveik visos didesnės kolonijose susiorganizavo sporto komandos, kurios per trumpą laiką sugebėjo suidominti ne tik savuosius, bet ir svetimieji su dideliu susidomėjimu sekė mūsų sportininkų žygius, o vėliau panoro ir patys savo jėgas išbandyti su mūsų sportininkais. Taip pradėjo vasara ir baigiasi ruduo. Tėtovime žiemos akivaizdoje. Daugumai kyla klausimas ką veiks mūsų sportininkai žiemą? Šio straipsnelio uždavinys ir yra atkreipti sportininkų dėmesį į besiarštinancią žiemą, kuri į mūsų sportinį gyvenimą įnešdaug sunkumų. Reikės naujoms sąlygoms prisitaikyti.

Pirmiausia kiekviena sporto sekcija jau dabar turėtų susidaryti aiškų žiemos sporto planą, kuris mūsų siulymu turėtų dalintis į dvi dalis, butent: lauko sportas ir salės sportas. Prie pirmosios dalies priklausytų tos sporto šakos, kurios galėtų vykti ore, čia būtų slidžių sportas, čiuožimas ir lėdo rutulys. Salėse galėtų būt pravedama krepšinio ir tinklinio turnyrai ir mankštos. Šioms sporto šakoms pravesti reikia nors minimalinių sąlygų. Čia ir bus uždavinys sporto sekcijų šias sąlygas sudaryti.

Baigdami šiuos trumpus priminimus kreipiame sporto sekcijų vadovybių dėmesį į tai, kad iki šiol beveik nėra jokio kontakto su centru. Tik trys sporto sekcijos atsiuntė pranešimus apie savo darbus, kitos visos tyli. Reikėtų sąlygą, kaip galima greičiau, pašalinti, nes tokiai padėčiai esant neįmanomas joks platesnis darbas. Tikėsimės, kas šis paraginimas ši nenormalumą pašalins.

TARPTAUTINE APŽVALGA

Prancūzijos parlamento rinkimai

Šią savaitę politinio gyvenimo dėmesio centre figuruoja Prancūzijos parlamento rinkimai. Ruošiant šią apžvalgą, dar nebuvo galutinių rinkimų duomenų. Iš jau paskelbtų duomenų aiškėja busi-

tosios atstovybės veidas. Ji charakterizuoja šis vietų santykis: komunistai - 152 vietos, socialistai - 142, katalikai - 141, kitos dešiniojos partijos - 67, radikalsocialistai - 25 ir nepartiniai - 18 vietų. Šie duomenys galutinėje išvadoje dar kiek pasikeis, tačiau jau dabar aišku, kad de Gaulle blokas (katalikai, socialistai, o eventualiai ir kitos partijos, išskyrus komunistus) naujame Prancūzijos parlamente turės daugumą.

Lygiagrečiai su parlamento rinkimais vykdytas plebiscitas parodė, kad prancūzų dauguma pasisako už naują politiką. Tuo būdu šis parlamentas tampa konstituciniu parlamentu. Jo uždavinys paruošti naują konstituciją ir įstatyti valstybinį Prancūzijos gyvenimą į naują valstybinės santvarkos kelią.

I š v e n g r i j o s p a d a n g ė s .

Priesrinkiminės kovos Vengrijoje įgavo visai naują formą, kai maršalas Vorošilovas, sąjungininkų kontrolės komisijos pirmininkas Vengrijoje, pasikvietęs vengrų politinių partijų vadus, pareikalavo, kad visi kandidatai būtų surašyti į vieną vienintelį sąrašą. Šio ne-laukto reikalavimo pasekmėje vyriausybėje atstovaujamos partijos nutarė į tą jungtinį kandidatų sąrašą savo kandidatus surašyti tokia proporcija: smulkieji savininkai 51%, komunistai 20%, socialdemokratai 21-22% ir mažosios partijos - likusius kandidatus. Spauda tokių rinkimų demokratiškumui labai smarkiai abejoja.

Naujoji politinė situacija Vengrijoje ryškėja ir iš kitų veiksmų. Sovietų Sąjunga ryžosi sudaryti su Vengrija prekybos sutartį 5 metams. Ši sutartis numato apie pusę Vengrijos ūkinio pajėgumo perleisti

Sovietų Sąjungos dispozicijai. Šis Maskvos žygis jau susilaukė JAV ir D. Britanijos vyriausybių protesto.

Politinė ir ūkinė Vengrijos raida jau atsiliepė į Vengrijos valiutą. Jos kursas smuko tiek, kad kalbama apie infliaciją...

B u l g a r i j o s v a r g a i .

Nepasąžymi skaidria atmosfera ir kitų Balkanų valstybių padėtis. Paryžiaus radijo pranešimu, pietinėje Bulgarijos dalyje, prie Turkijos sienos, rytų milžinas telkia kariuomenę. Padėčiai tirti į Sofiją atvyko JAV vyriausybės įgaliotinis. Į šį žygį jį pastūmėjo nesklaidunai politiniame Bulgarijos gyvenime ryšium su būsimais parlamento rinkimais. Tačiau JAV įgaliotinis Bulgarijoje, atrodo, susidurs su daug platesne problema.

B r i t u , i r a m e r i k o s f i n a n s i n i a i p a s i t a r i m a i .

Finansiniai JAV ir D. Britanijos pasitarimai, Didž. Britanijos delegacijos pirmininko Halifax'o pareiškimu, susilaukia vis naujų sunkumų. Sunkiausia, kaip atrodo, susitarti dėl paskolos sumos. Anksčiau siulytoji paskolos suma - 1,2 milijardų dolerių - po ilgesnių derybų pakelta iki 1,75 milijardų, tačiau galutinai susitarti vis dar nevyksta. Halifax'o manymu, sprendimo reikia laukti 2-3 dienų bėvyje.

- Ukiniam D. Britanijos gyvenimui atsiliepia vis dar nepaibaigęs streikas. Dar tebestreikuoja 41.000 darbininkų. Uostų darbininkų sąjungos vadovybė paragino darbininkus grįžti į darbą. Kai kurių sluoksnių teigimu, streikas neleidžia išvystyti reikiamo kariuomenės demobilizacijos tempo. Tačiau, iš kitos pusės, kaip paaiškėjo iš šią savaitę žemuosiuose rūmuose buvusių debatų, dėl demo-

-5-

bilzacijos tempo vyriausybės sluoksniuose vyrauja kitokia nuomonė.

I š "The Stars and Stripes" straipsnio.

Žinios apie Stalino negalavimus ir galimas konsekvencijas tebekomentuojamos. "The Stars and Stripes" 1945.X.23 Nr.169 rašo, kad, tarptautinės žinių tarnybos pranešimu, paskutiniomis dienomis Balkanuose ir rytų Vokietijoje plinta gandai apie rimtą Stalino ligą, ir net apie mirtį. Nurodoma, jog yra galima, kad Stalinas jau esąs perdavęs įgaliojimus vienam iš savo bendradarbių. Vašingtono Associated Press paprašė Sovietų Sąjungos ambasadorių Gromykovo tuo klausimu paiformuoti. Gromykovas šio gando nei patvirtinęs, nei paneigęs, pareikšdamas, kad jis "neturįs informacijų paremti" šią žinią. Diplomatinius Vašingtono sluoksniuose diskutuojamas "galimumas", kad Stalinas esąs pradėjęs perleisti daugelį karo metu turėtų įgaliojimų, nes priešas jau nugalėtas.

Prėjusią savaitę Maskvos radijas pranešė, kad Stalinas išvykęs iš sostinės atostogų.

S u o m i j o s s a j u n g a s u Š v e d i j a

Suomijos min. pirmininkas nesenaibuvo nuvykęs į Svediją ir padarė su šia šalimi sąjungą. Alantų salas suomia uždėjo švedams.

Kiek seniau Suomijos vidaus reikalų ministeris komunistas bandė kelti bylą tiems karininkams, kurie buvo laikomi rusų - suomių karo kaltininkais. Šitai jam nepavyko, nes teismo instancijos išaiškino, kad jie yra už tai nepakaltinami. Be to, didžioji jų dalis pasišalinė į Svediją.

Šie du faktai rodo, kad daug karo metu kentėjusi mūsų kaimynė didvyriška suomių tauta stiprina savo krašto nepriklausomybę.

Š A U K I A M A S A P Y G A R D Ų V A L D Y B Ų A T S T O V Ų S U V A Ž I A V I M A S

W ü r z b u r g a s. Š. m. lapkričio 20 dieną Šaukiamas Lietuvių Sąjungos Apygardų Valdybų atstovų suvažiavimas W i e s b a d e n e .

Stovyklų vadovybių suvažiavimas, turėjęs įvykti š. m. lapkričio 15 dieną, dėl techniskų kliūčių atidedamas neribotam laikui.

K R O N I K A .

Gunzenhausen (Mittelfranken). Lietuvių koloniją čia sudaro 333 žmonės. Jie gyvena lygionis dalimis trijose vietose. Maistas gana geras; jį, kas gali, gaminasi pats. Veikia 5 pradžios mokyklos skyriai. Visi vietos lietuviai priklauso L. Sąjungos skyriui. Jo valdyba eina ir komiteto pareigas. Išsikėlus į kitas vietas skyriaus valdybos narių daugumai, k. 7. isrinkta nauja valdyba. Skyrius sumokėjo Sąjungos valdybai įstatų nustatytą mokestį.

Nürnberg. Bendroje svetimšalių stovykloje lietuvių gyvena apie 700. Butuose žmonės nesugrūsti, gyvena daugiausiai šeimomis. Maistas ir santykiai su UNKRA visai geri. Žiemai lietuviai čia gargiai galės pasilikti. Ieškoma naujų tinkamesnių žiemai patalpų. Čia vaikų darželis,

keturi skyriai pradžios mokyklos ir progimnazija. - viet. Sąjungos skyrius negausingas. Pažadaujama, kad skyriaus valdyba ir lietuvių stovyklos vadovybė, viena antra, suprasdamos ir lietuvių visumai norėdamos patarnauti, sudarytų sąlygas Sąjungos skyriui išsiplėsti ir apimti visus vietos lietuvius.

Landshut. Išbeveik 700 lietuvių kolonijos čia beliko apie 250, kiti išvežti į amberg stovyklą. Tikusiems paskirtas namas, skirtas geležinkeliečiams gyventi. Kambariai gražūs. Kas dvi seimos, turėdamos po atskirą kambarį, galės naudotis viena buto virtuve. Čia dar tik kuriamasi. UNARA vadovybė labai palanki.

Wiesbaden. "Bayrischer Tag" 1945. X. 13 Nr. 22 praneša, kad teismo proceso metu liudytojais parodė, jog Hadamaro (Lesseno srityje) sanatorijoje, kuri dabar teisingai vadinama "mirties fabriku", be vokiečių rusų ir lenkų, taip pat italai, serbai ir lietuviai buvo žudomi nuodų įšvirkstimo būdu.

Würzburgas. Spalio 21 d. Würzburge Nord-Kaserne stovykloje lankėsi su savo programa Seligenstadto menininkų ansamblis. Ansamblių sudaro misrus ir vyrų choras, tautinių šokių šokėjai ir atskiri solistai. Würzburgiečių susidomėjimas svečių pasirodymu buvo labai didelis, nes ir jie turėję panašų menininkų ansamblių, ir kiekvienam norėjosi palyginti savisių ir svečių meninių pajėgumų. Todėl prigužėjo pilna didžiulė salė (garašs) stovyklos gyventojų, jų tarpe ir nemaža amerikiečių. Gražiai skambėjo choro dainos, ypač "Kur banguoja "emunėlis" ir "Kempel, pompel kuoduotoji". Reikia pažymėti, kad choras mėgsta dainuoti per sunkius dalykus, kurie kartais nevyko visiskai tinkamai išpildyti, nors choras jau gerokai apglifuctas. Tautinių šokių šokėjai pašoko "Kepurinę", "Jūrininkus", "Kikū", "Čiogelius", "Menciūgelį" ir kt. Jų pasirodymas ypač įspūdingas; čia reikėjo žavėtis ne tik plastingais judėjimais, gražiais tautiniais drabužiais, bet ir pačių šokėjų valdyba. mimika, kuri sudarė baletą vaizdą ir išsukė daug simpatijos. Operos solistas Sprindys padainavo tris solo ir vieną kartu su choru dainelę. P. Sprindį daugelis jau senai ~~bebuvo~~ bebuvo girdėjęs, ir visi turėjo pripažinti, kad jo balsas gražiau skambėjo negu Lietuvoje, ypač būsuojant "Dul dul dūdelė". Baletą solistė Vidrigeviciūtė pašoko solo valsa iš Kornevilio Varpų, ukrainiečių šokių ir anglų valsa, kurie gražiai pynėsi ansamblio programoje. Vienu žodžiu, svečių pasirodymas ne tik paliko gražų įspūdį, valandėlei perkėlė visus į grožio pasaulį bet kaikuriais atžvilgiais paskatino ir vietines menines pajėgas į darbą. Ansambliui vadovauja operos solistas Sprindys, chorui - muzik. Liuberskis, tautiniams šokiams - baletą solistė Vidrigeviciūtė.

Würzburgas. Šiomis dienomis Würzburge lankėsi Amerikos lietuvis narys, žurnalistas Jonas "u r g e l i s". Čia yra keletas Amerikos lietuvių laikraščių bendradarbių ir labai domisi lietuvių gyvenimu bei jų vargais Vokietijoje. Vecias susipažino su Würzburgo stovyklos gyvenimu, kalbėjosi su vietiniais žurnalistais, dalyvavo stovyklos Seligenstadto menininkų ansamblio koncerte. Vecias ypač surinkęs daug medžiagos apie lietuvių gyvenimą Vokietijoje ir žada visą ją panaudoti Amerikos lietuvių laikraščiuose.

Sonthelm b/Heilbronn. Sonthelmo sanatorijoje gyvena iš Halle's atkeltų apie 200 lietuvių. Lietuviai turi sieninį laikraštėlį, anglų kalbos kursus, vaikų darželį, pradžiamokyklą. Antyviausiai pasireikšti turi progos mūsų sportininkai.